

НАЦІОНАЛЬНИЙ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ
ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА – проблеми, сьогодення, перспективи

*Матеріали Другої науково-практичної конференції
(25–26 вересня 2014 р.)*

КИЇВ – 2014

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Колпакова Валентина Михайлівна, заступник генерального директора Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника з наукової роботи, заслужений працівник культури України – **голова**

Караманов Олексій Владиславович, кандидат педагогічних наук, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка – **співголова**

Крайній Костянтин Костянтинович, кандидат історичних наук, начальник відділу Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника – **співголова**

Топилко Олег Васильович, начальник відділу Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника – **відповідальний секретар**

Горовий Анатолій Васильович, провідний науковий співробітник Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника

Завадська Олена Анатоліївна, старший науковий співробітник Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника

Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали Другої науково-практичної конференції (25–26 вересня 2014 р.) / Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. – К., 2014. – 104 с.

У збірнику представлено матеріали учасників Другої науково-практичної конференції, присвяченої проблемам розвитку музейної педагогіки, питанням актуалізації, інтерпретації історико-культурної спадщини та використання її потенціалу в освіті та вихованні дітей. Тема щорічної конференції – “Музейно-педагогічні програми і проекти в музейно-освітній сфері”.

Учасники конференції – музейники, викладачі вищих навчальних закладів, керівники й педагогічні працівники загальноосвітніх, середньо-спеціалізованих установ, закладів дошкільної та позашкільної освіти, педагоги-психологи, представники громадських організацій та ін. В своїх статтях вони узагальнюють набутий досвід та у перспективі визначають закономірності, методи і форми діяльності у музейній педагогіці; трансформацію основних функцій педагогіки (науково-пізнавальної та освітньо-виховної) до умов конкретного музейного закладу.

ББК 79.1

Примітки

1. Музей і майбутнє : Доповіді та повідомлення наукової конференції до Міжнародного дня музеїв. Травень 1997 р. – Дніпропетровськ : Поліграфіст, 1998. – 105 с.
2. Вайдахер Ф. Загальна музеологія. Літопис. – Львів, 2005. – 628 с.

Панченко Алла Володимирівна
завідувач відділу
Харківський історичний музей

ІНТЕРАКТИВНІ ЗАХОДИ У МУЗЕЯХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (з досвіду роботи)

Сьогодні не тільки великі музеї Харківщини, але й музейні заклади районного рівня, сільські музеї приходять до розуміння необхідності змінювання та вдосконалення традиційних форм роботи з музейними відвідувачами. Інтерактивні методи, коли відвідувач стає не просто пасивним слухачем, але й активним учасником музейної комунікації, зараз є невід'ємною складовою їхньої роботи.

Піонером серед харківських музеїв у цьому напрямі є Харківський художній музей. У 1997 р. в музеї розпочав свою роботу музичний клуб “Фермата”. Він об'єднує дітей, батьків та педагогів шкіл мистецтва м. Харкова. У роботі клубу разом із співробітниками музею беруть участь артисти обласної філармонії, викладачі університету мистецтв ім. І. Котляревського, хоріві колективи нашого міста, художники, поети. Засідання клубу відбуваються в експозиційних залах музею серед живописних полотен, поряд з якими звучать музичні та поетичні твори. Ці зустрічі присвячені творчості відомих харків'ян: художників, композиторів, поетів. Особливо велику цікавість визивають зустрічі членів клубу з харківськими композиторами, які присвячують своє мистецтво дітям, адже безпосереднє спілкування з майстрами, авторське виконання творів завжди справляють велике враження.

Іншим напрямом роботи Харківського художнього музею є програма “Краса врятує світ”, спрямована на допомогу соціально-незахищеним верствам населення й особливо дітям. Ця програма об'єднує два напрями: образотворчий і музичний. Зустрічі, що відбуваються у музеї, готуються таким чином, що тема екскурсії, як правило, пов'язана з тематикою концерту. Так, наприклад, тематичну екскурсію, присвячену пейзажу, продовжує концерт “Пори року”. У рамках цієї програми проходять також заняття “Художник-модель-глядач”, “Композитор-виконавець-слухач”, під час яких мистецтвознавці, викладачі музики і юні виконавці розкривають перед слухачами таємниці творчого процесу, а також вчать культурі сприйняття творів мистецтва.

Збагачуючи арсенал роботи з відвідувачами, і особливо з дітьми, співробітники Харківського історичного музею на базі існуючих експозицій розробили низку занять з елементами інтерактивної гри, а саме: “Гроші в нашому житті”, “Світ книги”, “Наша держава – Україна”, “Козацькому роду нема переводу”, “Історія чайної церемонії” тощо.

Інтерактивне заняття “Світ книги”, розраховане на шкільну аудиторію молодшого та середнього віку, розпочинається з теми “Наш край у IX–XVIII ст.”, де відвідувачам заходу пропонується оглянути представлені стародруки. Після демонстрації відео-презентації, яка розповідає про славнозвісну бібліотеку Ярослава Мудрого, проводяться вікторини, що допо-

магають закріпити знання а також різноманітні конкурси. Особливою популярністю користується конкурс, завданням якого є написання свого прізвища та ім'я на глаголиці.

Під час заняття “Гроші в нашому житті” учасникам пропонується взяти участь у тематичній вікторині “Гроші у літературних творах”. Під час конкурсу “Гроші в українській приказці” необхідно згадати кінцівку або початок приказки, уривок з якої зачитується ведучим. Завершуються заняття веселою грою, яка має назву “Грошовий гумор”.

До Дня українського козацтва у Харківському історичному музеї проводиться заняття “Козацькому роду нема переводу”. Після огляду експозиції “Україна – козацька: погляд крізь століття” дітям пропонується цікава ігрова програма із командними змаганнями (“Переправа” “Справний писарчук” тощо), вікторинами, конкурси для окремих учасників (“Дбайлива господиня”). По закінченню заходу всі бажаючі мають можливість сфотографуватись у вишиваній сорочці, козацькій шапці-кубанці та з козацькою булавою (муляжем).

Активно запроваджує нові форми роботи з аудиторією Чугуївський художньо-меморіальний музей І. Ю. Репіна. Співробітники музею починають працювати вже з дошкільнятами. Для цих дітей проводиться цикл занять “Абетка мистецтва”. Метою занять є знайомство з жанрами мистецтва та народними промислами, що представлені в колекціях музею. Кожне заняття обов'язково містить практичну роботу. Дітям пропонується самостійно розписати зображену на папері ложку елементами хохломського розпису, чашку – візерунками Гжелі, виконати орнаментальний розпис димківської іграшки. Також великою популярністю користується цикл занять “І оживають речі”, кожне з яких проводиться на основі музейних колекцій та містить елементи гри.

Наприклад, під час музейного заняття “Як живеш Самовар Самоварич?” діти дізнаються, чому самовар так називається, і як його називають ще, коли з'явився перший самовар і для чого він використовувався. Розповідь ведучого супроводжується уривками з мультиплікаційних фільмів. Під час знайомства з формами самоварів діти можуть полюбуватися своїм відображенням у самоварних дзеркалах та погратися. Знайомлячись з предметами, що використовувалися під час чаювання, діти допомагають накрити стіл і заняття закінчується чаюванням з бубликами та цукерками.

На занятті “Від писала до авторучки” його учасники знайомляться із засобами письма різних часів, мають можливість власноруч виготовити глиняну табличку та зробити на ній запис кістяним писалом і перевірити, чи дійсно не витікає чорнило з чорнильниці “невиливайки”.

Дуже цікавим є досвід Національного літературно-меморіального музею Г. С. Сковороди. Вже традиційними є фестивалі “Сьогодні Купала, а завтра Івана”, “De libertate” “ArtPleinAir” – яблучний пленер, під час яких учасники стають дієвими особами народних обрядів, козацьких розваг і змагань, знайомляться з фольклорними традиціями Слобожанщини й під керівництвом народних майстрів намагаються створити власні роботи.

Але безумовним лідером у впровадженні інтерактивних методів роботи з музейною аудиторією є Харківський літературний музей. Так, протягом 2013 р. співробітниками цього музею було підготовлено і проведено 210 літературно-мистецьких заходів серед яких майстер-класи за творами класиків української і світової літератури. Цикл таких занять створений за поемою І. Котляревського “Енеїда”. Наприклад, під час заняття “Подорож світами: Іван Котляревський та його “Енеїда” учасники мають можливість повчитися старосвітським танцям, ознайомитися з козацькими розвагами та взяти участь у приготуванні давніх українських страв. А під час майстер-класу “Український народний одяг: за поемою “Енеїда” І. Котляревського” після ознайомлення з традиційним одягом українських селян та міщан під час практики, учасники можуть спробувати вив'язати платок або намітку за старовинними зразками.

Пізнавально-розважальне заняття для молодшого та середнього шкільного віку “Аліса у Країні Див” об'єднує слайд-екскурсію, розгадування загадок з твору, ігрові завдання та перег-

ляд першої екранізації “Аліси” 1903 р. Учасники цього заняття мають можливість уявити себе учнем Вікторіанської епохи, пограти в “чеського кота”, написати твір з неіснуючих слів.

Для цієї ж групи відвідувачів розроблено інтерактивне заняття за мотивами народних ігор-пісень “Фольклор на дворі”, під час якого діти граються у старовинні дитячі ігри “Летіла сорочка”, “Шум”, “Просо”. Під час цього спілкування ведучий допомагає розшифрувати символи, що зустрічаються у піснях і розказує про життя наших предків у давні часи.

Для студентів та цінителів літератури підготовлений літературний квест “Санаторна зона”. Під час цього квеста його учасники перетворюються на літератора, який втратив пам’ять і намагаються відтворити його біографію. Дотепність, логіка та спостережливість допомагають вирішити завдання та ознайомитися з одним або декількома відомими письменниками та поетами 20-х рр. ХХ ст.

Під час інтерактивної екскурсії “Письменники Розстріляного відродження”, що знайомить відвідувача з українськими літераторами, які у 20–30-х рр. ХХ ст. працювали у Харкові, учасники отримують творчі завдання від екскурсовода, які допомагають відшукати потрібні експонати в експозиції і вже за їхньою допомогою реконструювати портрет письменника.

Серед музеїв районного рівня одним з перших на Харківщині вводить в свою роботу інтерактивні заняття Куп’янський краєзнавчий музей. Ще у 2009 р. був розроблений цикл заходів з музейної педагогіки “Музейні легенди”. Сюди увійшли такі заняття: “Подорож грошей крізь час”, “Орел або решка”, “Від рубеля до праски”, “Історичні пригоди лампи”.

На базі художніх виставок Куп’янського краєзнавчого музею методистом психологічної служби відділу освіти міськради проводяться тренінгові заняття з розвитку творчих здібностей дітей.

Не менш цікаву роботу проводять співробітники Балаклійського краєзнавчого музею. Наприклад, історико-етнографічний квест “Погляд крізь століття”, в ході якого діти, отримавши завдання від екскурсовода, повинні знайти певні музейні предмети в експозиції, записати їх назви у клітинки сканворду і, у результаті, отримати ключове слово з історії міста. Під час інтерактивної екскурсії “Балаклійщина у роки Великої Вітчизняної війни” її учасники виконують завдання екскурсовода: самостійно розшукують відповіді, використовуючи отриману інформацію та музейні предмети.

Співробітниками Барвінківського краєзнавчого музею до дня українського козацтва на місці, де колись була заснована фортеця, організовується театралізований захід з елементами козацьких змагань, і вже традиційними стали велотуристичні маршрути історичними місцями Барвінківського району, до яких залучаються всі бажаючі.

Цілий ряд інтерактивних заходів для учнівської молоді проводиться в Ізюмському краєзнавчому музеї ім. М. В. Сібільова. Так, під час заняття “Наука археологія. Археологічні предмети в музеї” учні молодшого шкільного віку на предметах археологічної колекції музею з використанням елементів гри можуть ознайомитися із знаряддями праці первісної людини і зрозуміти, як вони використовувалися.

Під час театралізованої екскурсії “Визволителям уклін із сьогодення”, яку співробітники музею підготували разом з громадською організацією Ізюмське військово-історичне товариство “Плацдарм”, її учасники ведуть діалог з персонажами експозиції, що нібито оживають під час розповіді екскурсовода, розповідають про своїх прадідів, які брали участь у Великій Вітчизняній війні, зачитують листи з фронту.

Підводячи підсумок можна сказати, що саме в останні роки музеї Харківщини перейшли на зовсім інший рівень спілкування з відвідувачем, поступово поєднуючи освітній процес з виховним та роблячи його більш цікавим і змістовним.

